

ministarstvo znanosti obrazovanja i športa

SPOMEN PODRUČJE **jasenovac** MEMORIAL SITE

Robert Skenderović

Poučavanje o holokaustu na temelju video svjedočenja
Nastavna jedinica: Stradanje žena i djece u logoru Jasenovac

Zagreb, 2007.

Korišteni video materijali su u vlasništvu Zaklade Shoah i Javne ustanove Spomen područje Jasenovac

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
lektura

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
multimedijska obrada

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
Uprava za međunarodnu suradnju
izdavač

dr. sc. Radovan Fuchs
pomoćnik ministra za međunarodnu suradnju
za izdavača

300 primjeraka
naklada

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 651053

ISBN 978-953-6569-51-9 (cjelina)
ISBN 978-953-6569-47-2

PRIPREMA ZA IZVOĐENJE NASTAVNE JEDINICE

AUTOR: DR. SC. ROBERT SKENDEROVIĆ, HRVATSKI INSTITUT ZA POVIJEST,
ZAGREB

PREDMET: POVIJEST

RAZRED: ZAVRŠNI RAZREDI SREDNJE ŠKOLE

NASTAVNA TEMA: DRUGI SVJETSKI RAT

NASTAVNA JEDINICA:

STRADANJE ŽENA I DJECE U LOGORU JASENOVAC

Ciljevi

Upoznati učenike sa stradanjem zatočenika koncentracijskoga logora Jasenovac i povezati ovu temu s ostalim nastavnim jedinicama vezanima uz Drugi svjetski rat i holokaust. Kroz stradanja žena i djece, čija je nevinost neupitna, nastavna jedinica treba učenicima pokazati zločinački karakter ustaškoga režima.

Zadatci

Obrazovni – Upoznati učenike s osnovnim činjenicama o okolnostima nastanka i djelovanju koncentracijskoga logora Jasenovac, s posebnim težištem na stradanje žena i djece. Učenici trebaju usvojiti činjenice o dobnoj, spolnoj i nacionalnoj pripadnosti zatočenika, tragediji fizičkog i psihičkog stradanja i pokušajima otpora.

Funkcionalni – Analizom različitih izvora znanja (fotografija, povijesnih dokumenata, video-svjedočenja) unaprijediti kod učenika sposobnost analitičkoga pristupa i kritičkog mišljenja te prepoznavanja društvenih anomalija koje mogu dovesti do stvaranja zločinačkih režima.

Odgojni – Razvijati osjećaj za pravednost, poštivanje različitosti i nepomirljivost prema stradanju nevinih ljudi. Stvarati svijest o važnosti aktivnog uključivanja u društveni život, posebice kada su ugrožene demokratske vrijednosti i ljudska prava pojedinih skupina ljudi.

Metodički postupci:

Oblici rada:

- frontalni
- grupni

Metode i postupci:

- metoda usmenog izlaganja
- metoda razgovora
- metoda demonstracije
- rad na tekstu, slikovnim materijalima i video-svjedočenjima

Nastavna sredstva i pomagala:

- 1.Srpski dječaci u ustaškim uniformama (fotografija)
- 2.zemljovid Jasenovca
- 3.zemljovid NDH
- 4.Zakonska odredba o upućivanju nepoćudnih i pogibeljnih osoba na prisilni boravak u sabirne i radne logore Nezavisne Države Hrvatske (tekst)
- 5.svjedočenje Lidije Zlatić o stradanju djece (tekst)
- 6.djeca u Kuli (fotografija)
- 7.romske žene i djeca u Uštici (fotografija)
8. srpske žene i djeca (fotografija)
9. židovska djevojčica s trakom „Ž“ (fotografija)
- 10.svjedočenje Pave Peršić Molnar[10:39] (video)
11. svjedočenje Gabriela Wintera o Romima [2:05] i o njegovoj obitelji [2:45] (video)
12. tablica s brojčanim pokazateljima žrtava konclogora Jasenovac po dobi, spolu i nacionalnoj pripadnosti

Ključne riječi i pojmovi:

- ustaše, holokaust, genocid, antisemitizam, totalitarizam, zatočenici, koncentracijski logor

Korelacija:

- vjeronauk, etika, hrvatski jezik

Organizacija nastavnog sata – artikulacija nastavne jedinice

I. UVODNI DIO (10 min)

MOTIVACIJA – Profesor pokazuje učenicima fotografiju grupe dječaka u ustaškoj uniformi. (prilog 4)

Pitanja: Tko su djeca na slici? Čije uniforme nose? Jeste li već negdje vidjeli takve uniforme? Koje su nacionalnosti? Gdje su im roditelji? Kakve osjećaje pokazuju njihova lica?

Profesor odgovore zapisuje na ploči. Zatim otkriva podrijetlo fotografije. Riječ je o srpskim dječacima koje su ustaše odvojili od roditelja 1942. Roditelji dječaka sa slike dijelom su poubijani u logoru Jasenovac, a dijelom deportirani u Njemačku na prisilan rad u njemačkim tvornicama. Dječaci su po zapovijedi ustaškog zapovjednika Vjekoslava Maksa Luburića obučeni u ustaške odore, premda su upravo ustaše bili odgovorni za stradanja njih i njihovih roditelja.

Pitanja: Tko su ustaše? Koje su etničke zajednice posebice progonili? Kako se zove stradanje Židova u Drugom svjetskom ratu? Jesu li čuli za koncentracijski logor Jasenovac?

NAJAVA TEME „Stradanja žena i djece u logoru Jasenovac“:

Ustaše su osnovali koncentracijski logor Jasenovac 1941. godine i držali ga sve do kraja rata, odnosno proljeća 1945. Sastojao se od pet logora: Logor I (Krapje), Logor II (Bročice), Logor III (Jasenovac-Ciglana), Logor IV (Jasenovac-Kožara), Logor V (Stara Gradiška). U njemu je poubijano oko 80.000-100.000 ljudi. Najviše su stradavali Srbi, Židovi i Romi te hrvatski i drugi antifašisti. Među zatočenicima je bilo mnogo žena i djece, što razotkriva brutalnost ustaškog režima, pa će se učenici u ovoj nastavnoj jedinici upoznati s njihovim stradanjem.

II. OBRADA NOVOG GRADIVA (25 min.)

1. Ustaški koncentracijski logor Jasenovac (zemljopisni položaj)

- zemljovid NDH s upisanim mjestima Jasenovac i Stara Gradiška (prilog 2)
- zemljovid Jasenovca (prilog 3)
- Zakonska odredba o upućivanju nepoćudnih i pogibeljnih osoba na prisilni boravak u sabirne i radne logore Nezavisne Države Hrvatske (prilog 4)

Pitanja:

- Nađite na zemljovidu NDH mjesta Jasenovac i Staru Gradišku u kojima su djelovali logori. U kojem su se dijelu tadašnje NDH nalazili ti logori?
- Nađite na zemljovidu Jasenovca mjesta Jasenovac, Bročice i Uštica, u kojima su bili koncentracijski logori, te Donju Gradinu, na kojoj su ubijani i zakopavani

zatočnici (prilog 2). Pronađite željezničku prugu na zemljovidu. Zašto su ustaše napravili koncentracijski logor uz prugu?

- Pročitajte Zakonsku odredbu o upućivanju nepoćudnih i pogibeljnih osoba na prisilni rad u sabirne i radne logore (prilog 3). Može li se na ikoji način uvrstiti djecu kao „nepoćudne i pogibeljne osobe“ za državu? Kako se u zakonskoj odredbi nazivaju logori u koje se upućuju „nepoćudne i pogibeljne osobe“? Može li se iz zakonske odredbe zaključiti da se radi o logorima smrti?

2. Stradanje žena i djece u logoru Jasenovac

Podjela učenike u grupe – grupni rad

Stradanje Srпкиnja:

Analiza teksta svjedočenja Lidije Zlatić (prilog 5)

Pitanja:

- Zašto su Srbi odvedeni s Kozare?
- Što se dogodilo sa zarobljenim srpskim civilima: muškarcima, ženama i djecom?

Analiza fotografije srpskih žena i djece na putu u logor Jasenovac (prilog 6)

Pitanja:

- Može li se utvrditi socijalna pripadnost žena i djece na fotografiji?
- Izgledaju li osobe s fotografije kao „nepoćudne i pogibeljne osobe“ za državu?

Analiza fotografije djece u Kuli (prilog 7)

Pitanja:

- Opiši uvjete u kojima se nalaze djeca na fotografiji?
- Kako izgleda prostorija? Imaju li djeca nekakav namještaj, posteljinu?

Stradanje Židovki i Romkinja:

Analiza dviju fotografija: fotografija romskih žena i djece (prilog 8), fotografija židovske djevojčice s trakom „Ž“ (prilog 9)

Pitanja:

- Prisjetite se rasnih zakona koje su ustaše donijeli na početku svoje vladavine 1941. godine.
- Možete li se sjetiti imena nekih od tih zakona?
- Protiv kojih etničkih zajednica su ti zakoni bili usmjereni?
- Pogledajte izraz lice djevojčice s trakom. Je li svjesna opasnosti koja joj prijete?

Video-svjedočenje Gabriela Wintera, preživjelog zatočenika logora Jasenovac, o stradanju Židova i Roma. Materijal Zaklade SHOAH (prilog 11).

Pitanja:

- Kako su ustaše razdvajali Rome?
- Što su učinili sa starcima, ženama i djecom, a što s muškarcima?
- Koliko je članova Winterove obitelji stradalo tijekom Drugog svjetskog rata?
- U kojim su gradovima živjeli članovi njegove obitelji?
- Tko su bili njihovi progonitelji i ubojice?

Stradanje hrvatskih i ostalih antifašistkinja:

Video-svjedočenje Pave Peršić Molnar Hrvatice koja je kao antifašistkinja bila zatočena u ustaškom logoru Jasenovac. Materijal JSUP Jasenovac (prilog 10).

Pitanja:

- Kakvi su bili uvjeti života u logoru?
 - Jesu li Hrvatice, Srпкиnje, Židovke i Romkinje bile jednako tretirane u logoru? Poveži to s rasnim zakonima.
- Koje su se bolesti zatočenici posebice plašili?
- Zašto su zatočenici lagali ustašama da se radi o „gradišćanskoj gripi“?
- Kako su se zatočenice međusobno pomagale?
- Što je svjedokinja navela o stradavanju djece?
- Koga je istaknula kao izrazitog zločinca?

Izlaganje rada grupa i rasprava

Pitanja:

- Usporedi sudbine pripadnika pojedinih etničkih zajednica.
- Što je zajedničko u svim stradanjima zatočenika? Što je različito?

III. ZAVRŠNI DIO SATA (10 min.)

Učenici trebaju analizirati tablicu stradalih žrtava u koncentracijskom logoru Jasenovac (prilog 13). Treba naglasiti da je riječ o Poimeničnom popisu žrtava koncentracijskog logora Jasenovac, Spomen – područja Jasenovac koji nije potpun ni konačan, a rezultat je dosadašnjih istraživanja djelatnika Javne ustanove Spomen - područja Jasenovac.

Pitanja za završnu raspravu:

- Pogledajte u tablici broj stradale djece i žena. Koliki je njihov broj u odnosu na muškarce?
- Pogledajte broj žrtava po nacijama i izdvojite nacije koje su najviše stradale. Povežite te podatke s rasnim zakonima i holokaustom Židova u NDH i u Europi tijekom Drugog svjetskog rata.
- Što stradanje žena i djece govori o karakteru ustaške vlasti?

LITERATURA:

1. Benčić Rimay, Tea. et al., Spomen područje Jasenovac, Jasenovac, 2006.
2. Goldstein, Ivo – Slavko Goldstein, Holokaust u Zagrebu, Zagreb, 2001.
3. Lengel-Krizman, Narcisa .Genocid nad Romima: Jasenovac 1942., Zagreb, 2001.
4. Mataušić, Nataša. Jasenovac 1941.-1945. Logor smrti i ratni logor, Jasenovac-Zagreb, 2003.
5. Miletić, Antun Koncentracioni logor Jasenovac, knj. III, Beograd-Jasenovac, 1987.